
Infotehnoloogia tüürib uuendusi finantsturul

23. märts 2021

Finantsinspeksiooni kehtiva strateegia kohaselt kaardistab inspeksioon käesoleval aastal finantsinnovatsiooni ebamõistlikult takistavad reeglid ja kaalub vastava analüüsi pinnalt Rahandusministeeriumile ettepaneku tegemist reeglite muutmiseks või kehtetuks tunnistamiseks. Kuniks see töö on käimas, siis vaatame, mis on viimaste aastate trend finantsinnovatsiooni valdkonnas laiemalt.

Finantsturu uuenduste taga on arvutusvõimsuste kasv ning seonduva tehnoloogia areng - võimekus

teavet koguda ja sünteesida, töötada välja ja muuta teabega seonduvaid algoritme ning teha seda kõike odavamalt. Teine blokk uuendusi tugineb regulatsioonide antud võimalustel. Põhimõtteliselt võib uuenduste avaldumise jagada kaheks: sellised, mis on klientidele vahetult tajutavad ja sellised, mis jäävad klientide eest finantsvahendajate organisatsiooni peitu.

Soomes katsetati teenindaja-vaba pangakontoriga juba kaheksakümnendate keskel pärast seda, kui riiki olid ilmunud sularahaautomaadid ning tehniline arenguhüpe innustas pankureid astuma ka järgmisi samme. Paraku lõppes täisautomaatse kontori eksperiment soomlastele edutult, kuna kliendid soovisid endiselt suhelda päris-telleriga. Oldi ajast ees.

Tänapäeval ei tekita internetipangale lisandunud ja algoritmide alusel töötavad robotitest tellerid, finantsnõustajad ja maaklerid meis enam erilist elevust. Üldarusaama kohaselt on robotmaaklerid inimestest isegi võimekamad ja seetõttu on viimaste osakaal väärt-paberiturul kauplemisel jäänud väikseks. Mõned aastad tagasi said Norras peaaegu et kangelase aura kaks meest, kes kavaldasid oma käikudega turul üle robotmaakleri. Paraku ei langenud kavalpeade tegevus seaduse raamidega kokku ning mõlemaid karistati turumanipulatsiooni eest.

Kliendile tajutavatest arengutest võiks nimetada veel kaardita sularahaautomaati ja sensoritel põhinevat kliendituvastuse tehnoloogiat. Neist esimese arendamine on Eestis alles arengujärgus, teise osas on meie iduettevõtjad tegemas küllalt arvestatavaid samme. Finantssektori uuenduste puhul on kliendi ja finantsvahendaja peamiseks sidekanaliks saanud mobiiltelefon.

Ka regulatsioonid on oluliselt suunatud innovatsiooni finantsmaailmas, näiteks sünnitanud nn avatud panganduse. Avatud pangandus on see, kui ühest rakendusest pääseb ligi maksekontodele erinevates pankades ja makseasutustes, sinna võib lisanduda säästu-, investeerimis-, laenu- ja kindlustusinfo. Hetkel on selliselt seadusega avatud küll ainult maksekontod, kuid loodetud efekt on sarnane telekomiturule, kus klient võib oma numbriga liikuda erinevate teenuseosutajate vahel. Eestis ei ole see võimalus veel täit hoogu sisse saanud, kuna lähtekohana on meie finantsturg siiski tehnoloogiliselt keskmiselt enam arenenud. Teisalt on inimene ka mugav ning suhteliselt väikeste kulude või tuluvõimaluste korral ei kipu ta liikuma erinevate finantsvahendajate vahel parima teenuse otsinguil.

Samaväärsed või võib-olla suuremadki on olnud arengud finantsvahendajate infotehnoloogilises organisatsioonis. Järjest enam asuvad andmed pilvedes ja mitte finantsvahendajate valduses olevas riistvaras. Tohutuid andmemassiive töötlevad varasemast nutikamad algoritmid, kuigi päris tehis-intellektist on asi veel kaugel. Usutavasti jääb inimese looming algoritme looma, muutma ja täiendama veel mõnda aega. Näitlikult on inimene selles protsessis justkui looma dresseerija, kes suunab erinevaid meetodeid kasutades looma käituma soovitud viisil. Maksetrendide ja krediidiotsuste alusel on võimalik kaardistada ja mõista tarbijarühmade vajadusi ning käitumist. See omakorda on rahalise väärtusega info ettevõtte jaoks nii oma teenuste kujundamisel, riskide tuvastamisel ja juhtimisel kui ka äripartneritele pakkumiseks. Teoreetiline eelis andmetega seoses on suurtel infotehnoloogiaettevõtjatel nagu Amazon, Facebook jt, kuid praktika näitab, et olemasolev finantsturg ei ole samuti sugugi saamatu selles valdkonnas, et oma turuosa säilitada.

Finantsinnovatsiooni arenguga käivad kaasas ka uued riskid või saavad olemasolevad riskid uue kuue. Olgu uutest riskidest nimetatud näiteks süsteemide keerukusest tingitud vasturääkivused, mis viivad süsteemi või selle osa rivist välja nii, et tekib tõrge teenuse osutamisel, mõni muu oht või kahju. Meist vast igaühel on ju juhtunud, et arvuti jookseb kokku. Programmid on küll ülimalt loogilised ja ratsionaalsed algoritmid, kuid ometi juhtub aeg-ajalt ka neis süsteemides ootamatusi. Pikemas plaanis võib riskiks olla ka turu kontsentreerumine.

Uue kuue saavad vanad head kelmused ja väljapressimised. Küll pommitatakse finantsvahendaja teenuse kanaleid ebavajaliku infoga nende ummistamiseks küsides tegevuse lõpetamiseks tasu, küll püütakse muukida lahti süsteeme, et seal tekitada segadust või varastada infot. Või siis lihtsalt jäljendatakse finantsteenuse osutajat, et saada klienti käituma petisele kasulikul moel.

Finantsinspeksioon on neid muutusi pidevalt seirates paremaks järelevalveks loonud oma organisatsioonis IT-auditoriga mehitatud üksuse, samuti töötavad siin innovatsiooni toetavad eksperdid. Vastavalt Finantsinspeksiooni strateegiale oleme ka analüüsimas järelevalvepoliitikat, kus infotehnoloogiliselt uudsete, kuid samas piisavalt turvaliste lahendite rakendamine finantsjärelevalve subjekti poolt olulistes valdkondades tähendaks mõistlikku leevendust selle subjekti suhtes turule sisenemise ja tegevusnõuete hindamisel ja nende kohaldamisel.

Kilvar Kessler

[Finantsinnovatsioon](#)